

KIERÄŠ

tuorâstâh • 13.10.2011 • nummeer 2

Toimâtteijest

Ko Facebook lii váldám stuorrâ rooli meid anarâš aašij tiedeetmist, te Kierrâš toimâvyehe-uv puáhtá mottoomverd muttuđ. Tääl ij innig oro lemin tárbu faallâđ “savâstállâmfoorum” teikâ jotelis vyevi tiedettiđ – sosiaallâš media lii jotelub ko Kierâš. Toimâttâh (ađai mun) keččâl-uv Kierâččáin eenâb-uv faallâđ hitruus já äigikyevdilis luuhâmpakkeet anarâš maailmist. Kalga tiäđust-uv meid mušted, et puohah iä lah Muátukirjeest teikâ neeti piällást. Sijjân Kierâš vuolgâttuvvoo pááppárhäämist, amas sij pääccid tiäđuittáá já tiäđättâsâittáá.

WWW-mailm lii-uv kale mudoi-uv muálkkáá: eidu tääl Kierrâš já ubâ Anarâškielâ seervi sijđoh tuáimih váhá maht sáttojuh. Luhhoost loostâ PDF-versio lii puáhtám pieijâđ Nettisajan luodimnáál. Tuáivu miel puohah kävnih loostâ, kiäh láá tom ucâmin.

Sämitige vaaljâi puátuseh čielgii moonnâm ohhoost. Tego mainâšum, maanğah anarâšah pessii jesânin. Taan loostâst láá oovdân-puohtum kyehti anarâškielâlâš jeessân: Váábu-Maati Irján já Kuobžâ-Piäkä Ánná.

Petter Morottaja

Taan loostâst:

- Uddâ Sämitigge: Irján Musta já Ánná Morottaja
- SMK ive kukkosâš anarâškielâ kurssâ
- Anarâš muusikeehid
- Ailâ Maarit Valle (1944-2011)

Uđđâ Sämitige anarâškielâliih jesâneh

Váábu-Maati Irján (Yrjö Musta)

Váábu-Maati Irján lii šoddâm Anarist 1954. Sun lii Aanaar vyeliškoovlá rehtor. Sun meridij älgid iävtukkâssân, ko kiidâ ääigi ulmuuh moddii-uv pivdii. Miärádâssân vaikuttij meid tot, et sun lii jo váhá kalanâm kuldâliđ tááláá Sämitige riijdoid.

Irjánân tehálumoseh ääsih Sämitiggeest láá kielâ, škovlámáttáattâs já sâmmilâš eellimvyevi ovdodem. Eres mainâšittee ääsih – teháliih tiäđust-uv toh-uv – láá puáris ulmui tipšom, Njellimpele puásuitile já puásuilaavâ tivodem já Sämitige vaaljâlisto kuorâttállâm. ILO-sopâmušâst Irján kojâdhánnáa mainâstij, et ij tieđe val jieijâs uáivil já sun ferttee toos vistig pyerebeht uápásmuđ.

Jo ámáttis peeleeest Irjánist láá ennuv jurduuh, maht škovlâaášijd puávtáččij pyeredid. Ohtâ tehálâš vyehi lii laseškovliđ máttáátteijeid. Kielâlâš ulmuid kolgáččij škovliđ nuuvt, et sij pasteh toimâđ máttáátteijen. Huámmášume kalga kiddid meid oppâmateriaal ráhtimân. Oppâmateriaalpargo váátá lase pargeid, já puátteevuodâst kolgáččij älgid ráhtid meid digimateriaalijd. Irján mielâst lii

tehálâš, et jieškote-uv kielâ materiaal-pargoh iä kištodiččii nubijdiskuin, pyerebeht-uv kalga porgâđ oovtâst-pargo.

Irján maainâst, et suu tiäđui mielđ Sämitiggeest váilu ollásávt vaaljâpaje ohjelm. Suu mielâst vaaljâpaje ääigi puávtáččij väldid motomijd teemaid, maid Sämitigge vigáččij olášuttid čuávuváá neelji ivveest.

Kuobžâ-Piäká Ánná (Anna Morottaja)

Kuobžâ-Piäká Ánná lii meid šoddâm Anarist, juovlâmáánust 1969. Sun lii Säämi máttááttâskuávdáá anarâskielâ linjáá máttáátteijee. Sun aalgij Sämitige iävtukkâssân, ko sun ooinij táárbu uđâsmittid Sämitige já ton toimâ-vuovijd. Sämitigge taarbâš uđđâ vooorâ.

Ánná ana Sämitiggeest tehálumosin huolâttid kielâst já ärbivuáválijn iäláttâsâin tego kuáláástmist já puásuituálust. Puátteevuodâst kalga leđe máhđulâš eelliđ ärbivuovij mielđ. Ánná mielđ taat äšši lohtâs meid stuárráb olesvuotân, luándu suojâlmân. Ärbivuáváliih iäláttâsah láá čonnâšum luándun. Nube tááhust luándust lii meid jiešârvu. Tot lii suojâlem árvusâš ton jieijâs tiet.

Kočâmušân tast, et maht täid aášijđ kolgâččij olášuttid, Ánnást iä lah valmâš vástádâsah. Suu vuossâmuš pargon lii vâldid čielgâs tast, et vistiguv maht äáših tuáimih Sämitiggeest já magareh láá tuodâlâš vaikuttémáhđulâšvuodah. Sun kuittâg iätá, et lii lopedâm ängiruššâđ puohâi peeleeest. Ánná puhelin lii áávuš, já sunjin finnee ohtâvuodâ meid ovdâmerkkân suu Facebook-vaaljâsijđoi peht, maid sun áigu kevtiškyettid Sämitige tiedettem-sijđon. Ánnán uázžu vâldid ohtâvuodâ – já uázžu meid išedid suu sämmilij aášij tipšomist!

Uđđâ Sämitigge čokkân kuovâmáánust

Uđđâ Sämitigge aalgât pargoos tuodânalásávt puáttee ive kuovâmáánust. Talle väljejuvoo uđđâ saavâjodetteijee, kote parga pargoos olespiäiválávt. Jesâneh väljejuvvojeh meiddei lãvdikuddijd, moh valmâšteleh jieškote-uv syergi aášijđ Sämitige olesčuákkim várás.

Anarâškielâ linjâš jotá oovtâ ive

Anarâškielâ kiäsut ain. Säämi máttááttâskuávdást lii tääl-uv joodoost ive kukkosâš anarâškielâ já –kulttuur linjâš. Uáppeeh láá kulmánubáloves já uáli moovtâ, aainâs-uv máttáátteijee miel.

Linjâš pištá oovtâ ive. Tot ij lah siämmáálágán vuáđuškovlim ko SMK táválávt uárnee. Uáppeeh láá rävisulmuuh, kiäh láá váldâm ríjjäääigi pargoelimist, vâi pesâččii luuhâđ anarâškielâ. Motomijn uáppein láá párnááh kielâpiervâlist – motomeh mudoi arvâleh, et tarbâšiččii kielâtááidu ovdâmerkkân jieijâš pargoost.

Linjâá máttáátteijee Ánná Morottaja muštâl, et kuursâ ulmen lii oppâđ

luándulâš kielâtááidu. Ulmen lii tot, et kuursâ maŋa uáppeeh tjestih sárnuđ anarâškielâ já iberdeh stuárráamus uási sarnum kielâst. Ánná jieš juuđij anarâškielâ tievâsmitemškovlim luuhâmive 2009-10, já tuáivu, et suu uáppeeh pesâččii suullân siämmáá táásán. Liähtun sij láá-uv jo peessâm pyereest.

Sahhiittállâm ääigi linjâst lâi joodoost kietâtyejipaje, ja nuuvtpa Ánná škovlâviste lâi kuárus. Toimâtteijest ličij mielâ tiedettiđ meiddei uáppei jurduin. Vyerdimist sátáččij leđe, et puátteš Anarâš-loostâst ličij maainâs, mast kurssâliih liččii puohtum oovdân. Sist kalga kuittâg alnestis vistig kojâdid!

Máttáátteijee čáittá tijmeest, kale räi ehidist sun valmâštâl čuávuváá peeivi máttááttâs.

Muusikehidist tábáhtum

Anarâš muusikehidist majebaargâ ellii ohtsis käävcinubáloves, tiátá ehidij koordinaattor Suvi Kivelä muštáliđ. Muusikehid jođettejee Maijukka Pyykkö muštálij aalgân uánihávt anarâš musiikist já maŋeláá miäđuštij lavluid pianoin. Ulmuuh kuldálie muusik, lavluu, savâstillii já káhvâstillii. Ehid ääigi kulloo šoodâi meiddei ohtâ uđđâ jurgâlus. Mii lavluidsun tot šoodâi anarâškielân?

Čuávuvâš anarâš ehid lii jo 25. peeivi roovvâdmáánust Njellimist. Ella Sarre

joođeet mááccuheehid kuudâst ovdâskulij. Aainâs-uv aanaarliih láá jo vuáváámin ohtsâšsáátu Njellimân.

Lasetiäđuh anarâš ehidijn Suvist.

Ailâ-Maarit Valle (1940-2011)

Marja-Liisa Olthuis

Anarâš kietâtyeje taaidâr Aili Maarit Valle lii kuáddám mii. Sun aasâi Jolniivuonâst jieijâs pãrnivuodâ pãihist Vãrigãsnjaargãst ubã elimis. Ailã-Maarit puosãškuodij fakkist porgemããnu aalgãst já jaamij čohčã-mããnu 9. peeivi Avveel tiervãsvuotkuãvdããst.

Ailã-Maarit lâi oppãm kietãtyejitãiduidis enistis Maarit Biggããst. Sun kiergãnij elimis äãigi kuãrruđ vissã tuhãtãijd sãmipihãsãijd – iãnããš-uv mããccuhãjd mut sun kuãrui ennuv puohlãgãn sãmipihãsãijd. Sun lâi ohtã majemuin tain kietãtyejitãidãrijn, kote

maatij čielgid ubã kietãtyejiproosees sãmikielãn. Sun mãttããttij kietãtuojãjd Sããmi mãttããttãskuãvdãã kursãin já meiddei tievãsmitemškovliittãs uãppeid 2009-2010. Toos lasseen sun tooimãi áãrvustoonnum kielãmiãštãrin, kiãn lunne uãppeeh mielãstis juttii. Ailã-Maarit pargosyergi taha eromãšin tot, et suu pargohãrjãnem kuãrron lâi čokkãšum 50 ive äãigi. Motomeh anarãšah lijji juurdãšmin sunjin palhãšume taan kuhes pargoããigist anarãš kulttuur ovdedem pyerrin, mut taat ij kuãssin kiergãnãm olãšuđ suu eellimããigi.

Kove: Teija Linnanmäki

Tievâsmittemškovliittâs finnij ovdâkove Ailâ-Maarit kielâtiileest-uv. Tego mij tiettip, Ailâ-Maarit sáárnui eenikielânis anarâškielâ, mii lâi suu pãrnivuodâ päikkikielâ. Ailâ-Maarit sáárnui riges anarâškielâ, veik sun mottoom sahhiittãlmist smietãi-uv jiãnusãn, et sun-uv lâi ennuv vãjãlduttãm, ko sust iã lah majemui aigij lamasã nuuvt ennuv sãrnumskipãreh ko ovdil. Eromãšin Ailâ-Maarit kielãtile toovãi tot, et suu enni Maarit Biggã lâi pajekielâ sãrnoo; Maarit-Biggã eeçi lâi puãttãm Taažãst, Kãrãšjuuvãst. Ko Maarit-Biggã naajãi Anarãn, suu-uv päikkikiellãn šoodãi anarâškielâ, tastko iãrrãseh-uv tom sarnuu. Ailâ-Maarit kielãlãš pajasšoddãm lii šiev ovdãmerkkã tããlãã kielãlãš pajasšoddãmãn-uv: eenikielã

sãrnon puãhtã šoddãđ perrust teikã pirrãsist, mast tehelãš kielãsirdee lii anarâškielã nubben kiellãn –sãrnoo ige algãalgãlãš eenikielãlãš sãrnoo. Taat lii eidu tievâsmittemškovliittãs peht ovdãskulij tolvum anarâškielã iãlãskittervisio.

Tuãivum, et mij puohah pastaččijm jieččãn roolijn ovdedid Ailâ-Maarit eellimpargo toin naalijn, et Ailâ-Maarit kielãlãš jã kulttuurlãš mãttu sirdãšuuččij luãndulãvt meiddei puãttee suhãpuolvãid. Talle puãttee-uv suhãpuolvãi anarãshã pasteh luuhãđ tast, kii Ailâ-Maarit lâi, maht sun eelij jã maggaar stuorrã árvu jã merhãšume suu pargoost ain lii anarâškielã jã anarãš kulttuur oovdedmãn.

Lase Ailâ-Maarit elimist puãtteš Anarãš-loostãst.

Kierâš oppeet skammâmáánust

Taan nummeer maŋa Kierrâš almostuumist puátá kyevti oho kukkosâš koská. Toimâtteijee lii vyelgimin muádi oho máátkán Helsigân já Uŋgarân. Kierâš kolgâččij almostuđ oppeet skammâmáánust.

Kierâš lii Anarâškielâ seervi ry. kuástidem tiäđättâslostâ. Loostâst vuolgâttuvvoo pááppárversio tiilájejeid, já ton lasseen loostâ puáhtá luođid tai luuhâđ Internetist.

Kierâš váldá vuástá čalluid já kuvviid äigikyevdilis tábáhtumijn. Toimâtteijei puáhtá iävtuttiđ meiddei fáddájurduid.

Toimâtteijee Petter Morottaja
+358 45 23 55 395
petter.morottaja@gmail.com